

ЮВІЛЕЇНІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ

ДО 25-РІЧЧЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВАЛЕНТИНИ ГЕНІЇВНИ АНТОНЮК

УДК: 784.9.071.4:378.091.33](477)Антонюк

DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052x.4\(45\).2019.189815](https://doi.org/10.31318/2414-052x.4(45).2019.189815)

Кононова М. В.

Кононова Марія Віталіївна — кандидат мистецтвознавства, викладач кафедри камерного співу Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (Київ, Україна).

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8761-4181>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ КОНЦЕПТ ВОКАЛЬНОЇ ВИКОНАВСЬКОЇ ШКОЛИ У ПРАЦЯХ ВАЛЕНТИНИ АНТОНЮК

Охарактеризовано науково-методичні праці В. Антонюк про національні особливості українського співу, теоретичні засади вокальної школи; розкрито сутність авторської етнокультурної мовно-вокальної теорії, а також концепту національної вокальної школи як культурного коду нації. Дослідниця послідовно обґрунтовує своє розуміння виконавської школи, яке суттєво відрізняється від поширеного трактування цього явища в музикознавстві другої половини ХХ століття. У її працях запропоновано новий понятійно-термінологічний апарат дослідження українського вокального мистецтва загалом і вокальної виконавської школи зокрема, переосмислено традиційну методику української та світової вокальної педагогіки на основі авторської етнокультурної мовно-вокальної теорії; розглянуто музичну виконавську школу як історичне явище і як культурний феномен, як універсальну практичну модель. Згідно з авторською концепцією, українська вокальна школа постає: як історичний феномен, що ґрунтується на мистецьких традиціях різних поколінь; як розгалужена поліетнічна комунікаційна структура між виконавцями, представниками шкіл та соціумом, як її сучасна мобільна, «продуктивна» або «прогресуюча» модель. Вона поєднує етнічну самобутність художньої творчості автохтонних представників українського вокального мистецтва, а також українців, які належать до різних регіонально-етнічних груп, із досягненнями провідних національних вокальних шкіл світу, які мають свої ніші в культурно-історичному досвіді українців. В. Антонюк не обмежується вивченням традицій оперного академічного співу, вона досліджує етномузикологічні тенденції, пісенно-фольклорні витоки традиційного українського співу, його градації, духовні джерела, процеси етнологізації вокального мистецтва. У її працях розкрито практичний досвід української вокальної школи (історичні витоки, індивідуальну творчість відомих співаків, регіональні й національні традиції культури співу, вокальну творчість українських композиторів), порівняно різні виконавські стилі й авторські педагогічні методики навчання співу у ХХІ столітті.

Ключові слова: теорія музичного виконавства, музична виконавська школа, українська вокальна школа, вокальна педагогіка, вокально-педагогічна синергетика, етнокультурна мовно-вокальна теорія В. Антонюк, фонопсихолінгвістична методика навчання співу.

Науково-методичні праці Валентини Антонюк із питань українського вокального співу як культурно-мистецького явища становлять вагомий внесок у розвиток теорії музичного виконавства, зокрема в обґрунтування засад *виконавської школи*. Результати своїх теоретичних досліджень вона впроваджує у навчальний процес, залучаючи і власний досвід виконання камерно-вокального репертуару.

© Кононова М. В., 2019

Валентина Геніївна Антонюк — багатогранна творча індивідуальність: доктор культурології, професор, заслужена артистка України, оригінальний інтерпретатор, вокалістка, яка має своєрідний виконавський стиль, піаністка, поетеса, педагог із сольного співу завідувач кафедри камерного співу Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського¹. Її наукові праці з питань формування національної вокальної школи є найбільш ґрунтовними у цій сфері українського музикознавства, їй належить понад 200 публікацій, у яких розкрито природу вокального мистецтва.

Мета статті — розглянути науково-методичні праці В. Антонюк про національні особливості українського співу, теоретичні засади вокальної школи, розкрити сутність її етнокультурної мовно-вокальної теорії, а також авторського концепту національної вокальної школи як культурного коду нації, адже вони реально впливають на вдосконалення музичної освіти в галузі вокального виконавства.

В. Антонюк послідовно обґрунтовує своє, авторське розуміння виконавської школи, яке суттєво відрізняється від поширеного трактування цього явища в музикознавстві другої половини ХХ століття. У працях Валентини Геніївни запропоновано новий понятійно-термінологічний апарат дослідження українського вокального мистецтва загалом і вокальної виконавської школи зокрема, переосмислено традиційну методика української і світової вокальної педагогіки на основі авторської етнокультурної мовно-вокальної теорії.

Традиційно, у музикознавстві поняття виконавської школи тривалий час трактували як феномен виконавської педагогіки, тобто як певний комплекс принципів і методів навчання; рідше — як сукупність історико-культурних загальнонаціональних чи регіональних традицій, поєднаних з індивідуальною авторською манерою виконання². Поняття виконавської школи не вважали теоретичним, а розглядали його у площині «виконавського музикознавства» (Микола Давидов та Олена Маркова)³ у комплексі таких її складових, як традиції, методика, репертуар. Такого підходу дотримувались багато дослідників, він набув універсальності у виявленні особливостей національних чи авторських шкіл шляхом порівняння її складових із виконавськими еталонами ХХ століття. І хоча на початку ХХІ століття музикознавці активно почали розробляти теорію музичного виконавства, хоч зростало наукове зацікавлення природою виконавської творчості (виконавська інтерпретація, авторські композиторські та виконавські стилі, жанрові й стильові виконавські еталони тощо), поняття виконавської школи все ще не набуло теоретичного осмислення.

У наукових працях В. Антонюк розпочато дослідження феномена «виконавська школа» як одного головних в теорії музичного виконавства. Це спонукало музикознав-

¹ Докладніше про виконавську діяльність В. Антонюк див.: Губко О. Т. Феномен Валентини Антонюк // Антонюк В. Г. Голос горлиці. Київ : Обрії, 1996. С. 3–6; Конькова Г. А. Антонюк В. Г. // Енциклопедія сучасної України. Т. І. Київ, 2001. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=43027 (дата звернення: 18.03.2019); Сікорська І. М. Антонюк Валентина Геніївна // Українська музична енциклопедія. Т. 1. Київ, 2006. С. 80–81; Лисенко І. М. Антонюк В. Г. // Співаки України. Київ : Знання, 2011. С. 21–22.

² Сумарокова В. Г. Київська струнно-смичкова школа в контексті європейського виконавського мистецтва (віолончель, контрабас) // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 1 : Музичне виконавство. Київ, 1999. С. 38–52.

³ Давидов М. А. Про книгу // Давидов М. А. Виконавське музикознавство. Енциклопедичний довідник. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2010. С. 3; Маркова О. М. Виконавське музикознавство як феномен української наукової традиції // Виконавське музикознавство. Енциклопедичний довідник. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2010. С. 4–6.

ців не лише до його всебічного вивчення, а й до теоретичного обґрунтування його дефініції. Зокрема, 2002 року Жанна Дедусенко, розглянувши комунікативний аспект цього явища, запропонувала визначати виконавську школу як діасинхронічний колектив, об'єднаний спільною виконавською моделлю і комплексом рольових функцій учителя й учня¹. У 2004 році Віра Сумарокова, висвітлюючи характер взаємодії національного й авторського начал у виконавському мистецтві, наголосила на прогресивності моделі виконавської школи, зазначивши, що усталений у музикознавстві застарілий підхід до аналізу виконавської школи був би виправданим, якби йшлося про традицію, завершену в часі, яка на певний момент зупинилась у своєму розвитку². Аналізуючи теоретичне обґрунтування української вокальної школи, яке здійснила В. Антонюк, В. Сумарокова доходить висновку: школа — це структура відкритого типу, дискурсивний феномен, який активно розвивається й видозмінюється в часі.

Питання становлення й розвитку виконавської школи набули розгляду у працях провідних українських музикознавців. Зокрема, 2007 року Іван Котляревський запропонував типологію мистецьких шкіл, розподіливши їх на репродуктивні та продуктивні³, наголосивши, що дослідження виконавської школи як системного утворення становлять провідний напрям у сучасному музикознавстві. Такої думки дотримується й Віталій Заєць, який розрізняє два типи виконавських шкіл: емпіричні, описані як методичні рекомендації, та науково-практичні, авторські⁴. Крім того, дослідник звертає увагу на необхідність створити в мистецькому середовищі «прогресуючу школу», яка «в майбутньому <...> буде все менш орієнтована на набуття “готового знання” для передбачуваної ситуації, а буде мати [навички⁵], які у професійній діяльності можуть бути перенесені на новий професійний і соціально-педагогічний досвід»⁶. В. Заєць вважає за потрібне розробити в кожній музично-виконавській галузі прогресивну модель науково-практичної виконавської школи, яка ґрунтується на традиціях, що стануть запорукою її ефективного практичного застосування. А. Поліщук зазначає, що основу сучасної виконавської школи становлять співтворчість і співпраця педагога й студента, композитора й виконавця, виконавця і слухача. Автор наголошує, що важливим чинником функціонування виконавської школи є стиль виконання, який виражає своєрідність інтерпретації певного твору⁷.

¹ Дедусенко Ж. В. Виконавська піаністична школа як рід культурної традиції : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец.17.00.03 Музичне мистецтво / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2002. 20 с.

² Сумарокова В. Г. Виконавська школа як об'єкт дослідження: до визначення поняття // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 40 : Музичне виконавство. Кн. 10. Київ, 2004. С. 180–190.

³ Котляревський І. А. Про два типи шкіл — репродуктивні і продуктивні // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 54 : Музична педагогіка : зб. ст. Київ, 2007. С. 29–33.

⁴ Заєць В. М. Науково-практична школа як об'єкт кореляції системи знань та практичної діяльності в галузі музичної освіти // Актуальні питання гуманітарних наук / Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Київ, 2014. Вип. 10. С. 62–67.

⁵ Примітка — М. К.

⁶ Заєць В. М. Науково-практична школа як об'єкт кореляції системи знань та практичної діяльності в галузі музичної освіти // Актуальні питання гуманітарних наук. Київ, 2014. Вип. 10. С. 66.

⁷ Поліщук А. В. Особливості функціонування явища виконавської школи на сучасному етапі // Вісник КНУКіМ / Київський нац. ун-у культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство Вип. 25. Київ, 2011. С. 133–140.

Протягом 2010-х років феномен виконавської школи дослідники музичного мистецтва розглядали як теоретичну категорію і, водночас, як явище художньої практики. Теоретико-методичний концепт вокальної виконавської школи, який обґрунтувала Валентина Антонюк, активно застосовував Микола Давидов, розробляючи теорії виконавського музикознавства й музичного мікроінтонування¹. У виконавському музикознавстві це поняття набуло значного поширення протягом останніх двадцяти п'яти років у зв'язку з дослідженням окремих виконавських шкіл. Зокрема, починаючи з 2000 року, було опубліковано багато праць з історії виконавських інструментальних шкіл, автори яких дотримувались усталеного академічного підходу: «видатні представники — методика навчання — рекомендований репертуар»². І хоча матеріали цих досліджень становлять незаперечну наукову цінність, зокрема й для розвитку відповідної виконавської сфери, проте у XXI столітті досить швидка зміна культурно-мистецьких умов діяльності призводить до їх знецінення, вони втрачають свою актуальність, потребуючи корекції та редагування, що знижує ефективність їх практичного застосування.

У наукових працях В. Антонюк викладено авторську етнокультурну мовно-вокальну теорію, досліджено музичну виконавську школу як історичне явище і як культурний феномен, як універсальну практичну модель. Дослідниця послідовно розглядає українську вокальну школу як метакультурне явище — багатовекторну відкриту поліетнічну систему, яка поєднує досягнення в межах культурного універсуму. Згідно з цією авторською концепцією, українська вокальна школи постає: як історичний феномен, що ґрунтується на мистецьких традиціях різних поколінь («Формування української вокальної школи: історико-культурний аспект»³, 1999, «Українське вокальне мистецтво — феномен національної культури»⁴, 2009 тощо); як *розгалужена поліетнічна комунікаційна структура* між виконавцями, представниками шкіл та соціумом («Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект»⁵, 1999, 2001; «Становлення вокально-професійної освіти в Україні: проблема поліетнічності»⁶,

¹ Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста) : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 3-тє, доп. Київ : Муз. Україна, 2004. 300 с.; Давидов М. А. Наукові перспективи української вокальної школи // Мистецтвознавчі записки. 2004. № 5. С. 125–130.

² Апатский В. Н. История духового музыкально-исполнительского искусства : учеб. пособие : в 2 кн. Кн. 1. Киев : Задруга, 2010. 320 с.; Гнидь Б. П. Виконавські школи України: кафедра сольного співу НМАУ імені П. І. Чайковського (1971–2001). Київ, 2002. 94 с.; Криса О. Б. Альтове мистецтво Києва в контексті європейських традицій : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Музичне мистецтво / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2011. 213 с.; Марценюк Г. П. Українська виконавська школа тромбона в контексті міжнародних творчих зв'язків // Молодий вчений. Київ. 2017. № 11 (51). С. 592–597; Морщакова Н. О. Феномен української фаготної школи: практика дискурсу // Українське музикознавство : наук.-метод. зб. / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2016. Вип. 42. С. 287–303.

³ Антонюк В. Г. Формування індивідуального виконавського стилю: культурно-антропологічний аспект. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.

⁴ Антонюк В. Г. Українське вокальне мистецтво — феномен національної культури // Українська культура в історичному розвитку та державотворенні : мат-ли VII Міжнародної конф. / Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2009. С. 22–23.

⁵ Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект : монографія. Київ : Українська ідея, 1999. 168 с. Друге вид.: 2002. 144 с.

⁶ Антонюк В. Г. Становлення вокально-професійної освіти в Україні: проблема поліетнічності : Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.

1999; докторська дисертація «Феномен української вокальної школи в контексті етнокультурологічних проблем»¹, 2001; «Аспекти фахового тезаурусу вокалістів»², 2012); нарешті, як *сучасна мобільна, «продуктивна»* (за І. Котляревським) або *«прогресуюча»* (за В. Зайцем) *модель української вокальної школи* («Формування індивідуального виконавського стилю: культурно-антропологічний аспект»³, 1999; «Лінгвокультурний концепт “вокальна педагогіка”»⁴, 2009; авторський підручник «Вокальна педагогіка»⁵, останнє перевидання — 2017 та багато інших публікацій).

Згідно з науковою концепцією В. Антонюк, модель вокальної школи поєднує етнічну самобутність художньої творчості автохтонних представників українського вокального мистецтва, а також українців, які належать до різних регіонально-етнічних груп, із досягненнями провідних національних вокальних шкіл світу, які мають свої ніші в культурно-історичному досвіді українців, що збагачують українське мистецтво. В. Антонюк не обмежується вивченням традицій оперного академічного співу, вона досліджує етномузикологічні тенденції, пісенно-фольклорні витoki традиційного українського співу⁶, його градації, духовні джерела, процеси етнологізації вокального мистецтва⁷. Зокрема, в одній зі своїх праць⁸ вона порушує актуальні питання сучасної вокальної педагогіки, адже вокальна культура українців різноманітна, і питання професіоналізації нових галузей сольного співу набуває особливого значення⁹. У наш час значно поширились синтетичні музичні жанри, яскраво втілені, зокрема, у діяльності Національного заслуженого академічного українського народного хору України імені Г. Г. Верьовки. Цей колектив сформував тип так званого «академічного» народного співу, до якого часто звертаються сучасні композитори: у фольк-опері «Коли цвіте папороть» Є. Станковича сольні партії, поряд із солістами традиційного академічного співу, виконують співачки в манері «академічного народного» співу. В. Антонюк порушує проблему типології видів традиційного співу в українському

¹ Антонюк В. Г. Феномен украинской вокальной школы в контексте этнокультурологических проблем : дис. ... доктора культурологии : спец. 24.00.01 Теория и история культуры / Московский гос. ун-т культуры и искусств. Москва, 2001. 428 с.

² Антонюк В. Г. Аспекти фахового тезаурусу вокалістів // Література, фольклор, проблеми поетики / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2012. Вип. 37. С. 7–9.

³ Антонюк В. Г. Формування індивідуального виконавського стилю: культурно-антропологічний аспект. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.

⁴ Антонюк В. Г. Лінгвокультурний концепт «вокальна педагогіка» // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : наук. журн. Київ, 2009. № 1 (2). С. 94–103.

⁵ Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник. Вид. 3-тє, доп. і перероб. Київ : Бихун В. Ю., 2017. 218 с.

⁶ Антонюк В. Г. Український традиційний спів як культурний феномен // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2001. Вип. 1 (6). С. 33–37; Антонюк В. Г. Етнологізація вокальної та академізація народно-інструментальної творчості: культурологічні спостереження // Проблеми історії й теорії академічного народно-інструментального виконавства / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2010. С. 37–40.

⁷ Антонюк В. Г. Фольклорні джерела фахового тезаурусу вокалістів // Література, фольклор, проблеми поетики / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2013. № 37. Ч. 1. С. 7–19.

⁸ Антонюк В. Г. Культурологічна лексика українського вокально-педагогічного мовлення та проблеми професіоналізації нових галузей сольного співу // Бористен. 2000. № 6. С. 14–25.

⁹ Антонюк В. Г. Етнологізація вокальної та академізація народно-інструментальної творчості: культурологічні спостереження // Проблеми історії й теорії академічного народно-інструментального виконавства. Київ, 2010. С. 37–40.

хоровому виконавстві, надзвичайно актуальну, яка потребує дослідження в умовах піднесення сучасної неоетнохвилі, переосмислення традицій — від етнокультурних кодів давнини до символіки українського авангарду першої чверті ХХ століття.

Вивчаючи фольклорні джерела української пісенності, традиції церковного співу, особливості різних вокальних сфер, В. Антонюк порушує питання про необхідність опанування вокалістами мовленнєвої культури співу, звукового мовлення в народному побуті українців, звертає увагу на своєрідність української вокальної орфоепії, на збагачення фахового тезаурусу співаків. Усе це й становить сутність авторської *етнокультурної мовно-вокальної теорії співу*. Лінгвокультурологічний аналіз вокальних традицій у працях В. Антонюк сприяв розкриттю історичної природи й соціокультурних умов формування мистецтва співу, міжетнічного семіотичного діалогу між професійними вокальними культурами, нарешті, оновленню методик вокальної педагогіки, доланню труднощів, пов'язаних із вокальною міграційністю. Так, цей підхід надав змогу В. Антонюк створити у процесі своєї педагогічної діяльності унікальну *фонопсихолінгвістичну методичку навчання співу*¹, однаково ефективну й плідну в опануванні різних видів співу для студентів, представників різних світових культур.

Дослідження вокальної школи з етно- та лінгвокультурологічних позицій сприяло розкриттю важливих явищ метакультурного значення, які утворюють відкриту систему *прогресивної*, або *продуктивної* школи, здатної видозмінюватись відповідно до соціальних запитів, не втрачаючи функції передання традицій, спрямованої на виховання *універсальних співаків ХХІ століття*. До варіативних складових такої структури, які забезпечують її мобільність, належить феномен *етнокультурної вокально-мовної модальності*. Це культурологічно-семантична категорія, яка за принципом етнічної знаковості в музичному мистецтві об'єктивує етнологічний зміст вокально-педагогічної творчості. Інваріантною метакультурною складовою продуктивної вокальної школи є феномени *вокальної ейдичності* — знаковий мовно-артикуляційний інваріант універсальної музичної граматики (у феноменологічному трактуванні поняття «ейдосу» як інваріанту речі, що сприймається за допомогою відчуттів) та *вокальної етнекології* як форми культурної діяльності зі збереження й розвитку традиційності національної пісенної ідентичності, що торкається регіонально-локальних факторів національної вокальної школи і має зберегти художній генотип жанру народних пісень і різних видів їх виконання².

Висвітлення різних типів і рівнів комунікації в межах музичної виконавської школи — ще один важливий напрям досліджень В. Антонюк, пов'язаний з поєднанням сучасних вокальних здобутків із вокальними традиціями Київської Русі. Автор розкриває вплив західноєвропейського вокального мистецтва XVIII–XIX століть на становлення національного вокального мистецтва, підкреслює вагомість внеску українських співаків у формування російської вокальної школи XIX століття; досліджує історію вокальних зв'язків Італії та України, виявляє спільні традиції співу у вокальних школах України й Німеччини, а також аналізує українсько-грецькі вокальні

¹ Див. праці В. Г. Антонюк: Орфоепія у художньому співі. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.; Антонюк В. Г. Етнокультурологічний тезаурус українського вокального мистецтва // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 16 : Культурологічні проблеми української музики. Київ, 2002. С. 178–186.

² Див.: Антонюк В. Г. Етнекологія вокальної педагогіки в контексті народно-інструментального виконавства // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2010. № 1 (6). С. 120–126.

зв'язки на прикладі творчості Миколи Аркаса¹. Результатом активної співпраці з іноземними студентами, які навчаються у класі В. Г. Антонюк, стали науково-методичні обґрунтування орфоепічних особливостей мовлення вокалістів, діалогу вокальних культур у процесі навчання співу тощо².

У теоретичних і методичних працях В. Антонюк розкриває практичний досвід української вокальної школи (історичні витоки, індивідуальну творчість відомих співаків, регіональні й національні традиції культури співу, вокальну творчість українських композиторів), порівнює різні виконавські стилі й авторські педагогічні методи навчання співу у ХХІ столітті. Вона є автором статей про виконавський і педагогічний досвід професорів Миколи Кондратюка, Олени Муравйової, про вокальну музику Семена Гулака-Артемовського, Миколи Аркаса, Віталія Кирейка³. В. Антонюк вдається до переосмислення традиційної вокальної методики з позицій сучасної педагогічної синергетики, новітнього підходу до організації освітнього процесу на принципах відкритості, співтворчості й саморозвитку. Вокальна педагогіка, запропонована В. Антонюк, передбачає системність і міждисциплінарність у вихованні універсального співака, музиканта, який володіє різними стилями і техніками співу, сценічною майстерністю, прагне самовдосконалення і здатен об'єктивувати свої професійні навички у будь-яких сценічних умовах⁴. Ці принципи В. Антонюк обґрунтовує у підручнику «Вокальна педагогіка (сольний спів)», його третя редакція опублікована 2017 року⁵. Автор прагне поєднати наукові знання і практичні вміння в галузі академічного сольного співу в єдиний навчальний алгоритм «вокальна педагогіка», розкриваючи історичні й теоретико-методичні основи провідних національних шкіл сольного співу, традиції української вокальної школи, зміст окремих авторських методик виховання співаків, зокрема й колективу кафедри сольного співу НМАУ ім. П. І. Чайковського. Так, перша частина підручника містить два розділи:

¹ Див. праці В. Г. Антонюк: Українська та німецька школи співу: співзвуччя (до питання діалогу культур) // Питання культурології : зб. наук. пр. / Київський нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 1999. С. 139–143; Українсько-грецькі вокальні зв'язки: таємниці Миколи Аркаса // Діалог культур Україна — Греція: культурна політика ХХІ ст. в європейській ретроспективі : зб. праць. Київ : Міленіум, 2016. С. 127–130; Вокальний ейдос Ф. Шопена // Україна — Польща: діалог культур : мат-ли Міжнар. наук. симпозіуму / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2018. С. 60–62 та ін.

² Див. праці В. Г. Антонюк: Метаетнічний феномен національної вокальної школи // Актуальні проблеми теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. / Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв, Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2000. С. 83–93; Етнокультурний діалог у контексті навчання вокалістів із КНР у НМАУ імені П. І. Чайковського // Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях : тези II Міжнар. наук.-практ. конф. / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2018. С. 6–8.

³ Див. праці В. Г. Антонюк: Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник. Вид. 3-тє, доп. і перероб. Київ, 2017. 218 с.; Микола Кондратюк: виміри особистості // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2016. № 1 (30). С. 163–176; Олена Муравйова — професор Музично-драматичної школи Миколи Лисенка // Там само. Київ, 2017. № 2 (35). С. 87–100; Видатний педагог-концертмейстер класу камерного співу Зоя Юхимівна Ліхтман // Там само. Київ, 2019. № 1 (42). С. 135–145.

⁴ Див.: Антонюк В. Г. Методичне забезпечення навчального процесу вокалістів у ЗВО: традиції та інновації // Художня культура і мистецька освіта: традиція та сучасність : зб. мат-в VII міжнар. наук.-творч. конф. Київ, 20–21 листопада 2018 р. Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2018. С. 7–10.

⁵ Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів). Київ, 2017. 218 с.

у першому («Теоретико-методичний зміст вокальної педагогіки») викладено принципи сучасної вокальної педагогіки, методики навчання сольного співу, основи вокальної орфоєпії; у другому («Нариси з української вокальної педагогіки») розкрито історію української вокальної школи, викладено дидактику сольного співу, проаналізовано досвід окремих видатних педагогів. У другій частині підручника вміщено навчально-методичний комплекс (навчальні програми авторських лекційних курсів з історії вокального виконавства, основ вокальної методики, вокальної педагогіки вищої школи, методики викладання фахових дисциплін у вищих навчальних закладах, а також із фахових дисциплін — сольний спів, камерний спів і методичні рекомендації до практичних занять студентів бакалаврату й магістеріуму).

Узагальнюючи досвід багатьох поколінь виконавців і педагогів, В. Антонюк пропонує застосовувати методи долаття комунікаційних труднощів між учнем і наставником, що часто виникають у процесі навчально-виховної діяльності. Наголошуючи, що співак і викладач — це різні професії, якими треба оволодівати, щоб не нашкодити вокалістам-початківцям, автор пропонує упроваджувати тьюторський супровід учня¹. Така практика була поширена в часи Ренесансу: ідеться про особливий тип професійної та духовної взаємодії педагога з вокалу і студента, коли останній самостійно здійснює окремі освітні дії, а його наставник осмислює їх. Застосування тьюторського підходу сприяє ефективній діяльності виконавської школи продуктивного типу, у якій, завдяки духовній спорідненості педагога і студентів, створюється творча атмосфера, що сприяє обміну ідеями й досвідом та моральній підтримці. Крім того, це становить запоруку творчого і професійного розвитку².

Підручник «Вокальна педагогіка (сольний спів)»³ В. Г. Антонюк є універсальним за своїм призначенням — для студентів і викладачів.

Висновки. Дослідження актуальних питань теорії музичного виконавства, природи виконавських явищ і процесів, теорії інтерпретації у виконавському мистецтві є головним досягненням українських музикознавців, починаючи від 1990-х років і до сьогодні. Одним із них є теоретичне обґрунтування поняття виконавської школи, спроби надати йому універсального визначення. Автори численних праць, присвячених цій проблематиці, спираються на етнокультурну мовно-вокальну теорію В. Антонюк, у якій концепт національної школи розглянуто як науково-теоретичне поняття і як мистецьке явище. Феномен школи сучасні дослідники сприймають як етнокультурологічне явище і як культурно-історичний феномен, як відкритий обмін досвідом і традиціями, а також як практичну продуктивну модель виконавства. Здобутки Валентини Геніївни Антонюк сприяють розвитку сучасної музичної педагогіки, її авторський концепт національної вокальної школи як культурного коду нації надає можливість удосконалювати музичну освіту в галузі вокального виконавства.

¹ Іванов В. Ф. Тьютор сольного співу // Рідне Прибужжя. 2008. 12 лютого.

² Див.: Антонюк В. Г. Перший український підручник для співаків «Вокальна педагогіка» у світлі інноваційних технологій вищої вокальної освіти: дискурс-аналіз // Мистецька освіта і культура України XXI століття: євроінтеграційний вектор / Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2016. С. 3–6.

³ Див.: Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів). Київ : Бихун В. Ю., 2017. 218 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонюк В. Г. Аспекти фахового тезаурусу вокалістів // Література, фольклор, проблеми поезики / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2012. Вип. 37. С. 7–9.
2. Антонюк В. Г. Видатний педагог-концертмейстер класу камерного співу Зоя Юхимівна Ліхтман // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : наук. журн. Київ, 2019. № 1 (42). С. 135–145.
3. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник. Вид. 3-тє, доп. і перероб. Київ : Бихун В. Ю., 2017. 218 с.
4. Антонюк В. Г. Вокальний ейдос Ф. Шопена // Україна — Польща: діалог культур : мат-ли Міжнар. наук. симпозиуму / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2018. С. 60–62.
5. Антонюк В. Г. Етнологія вокальної педагогіки в контексті народно-інструментального виконавства // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : наук. журн. Київ, 2010. № 1 (6). С. 120–126.
6. Антонюк В. Г. Етнокультурний діалог у контексті навчання вокалістів із КНР у НМАУ імені П. І. Чайковського // Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях : тези II Міжнар. наук.-практ. конф. / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2018. С. 6–8.
7. Антонюк В. Г. Етнокультурологічний тезаурус українського вокального мистецтва // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 16 : Культурологічні проблеми української музики. Київ, 2002. С. 178–186.
8. Антонюк В. Г. Етнологізація вокальної та академізація народно-інструментальної творчості: культурологічні спостереження // Проблеми історії й теорії академічного народно-інструментального виконавства / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2010. С. 37–40.
9. Антонюк В. Г. Культурологічна лексика українського вокально-педагогічного мовлення та проблеми професіоналізації нових галузей сольного співу // Бористен. 2000. № 6. С. 14–25.
10. Антонюк В. Г. Лінгвокультурний концепт «вокальна педагогіка» // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : наук. журн. Київ, 2009. № 1 (2). С. 94–103.
11. Антонюк В. Г. Метаетнічний феномен національної вокальної школи // Актуальні проблеми теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. / Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв, Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2000. С. 83–93.
12. Антонюк В. Г. Методичне забезпечення навчального процесу вокалістів у ЗВО: традиції та інновації // Художня культура і мистецька освіта: традиція та сучасність : зб. мат-в VII міжнар. наук.-творч. конф. Київ, 20–21 листопада 2018 р. Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2018. С. 7–10.
13. Антонюк В. Г. Микола Кондратюк: виміри особистості // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : наук. журн. Київ, 2016. № 1 (30). С. 163–176.
14. Антонюк В. Г. Олена Муравйова — професор Музично-драматичної школи Миколи Лисенка // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : наук. журн. Київ, 2017. № 2 (35). С. 87–100.
15. Антонюк В. Г. Орфоепія у художньому співі. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.
16. Антонюк В. Г. Перший український підручник для співаків «Вокальна педагогіка» у світлі інноваційних технологій вищої вокальної освіти: дискурс-аналіз // Мистецька освіта і культура України XXI століття: євроінтеграційний вектор / Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2016. С. 3–6.
17. Антонюк В. Г. Становлення вокально-професійної освіти в Україні: проблема поліетнічності : Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.

18. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект : монографія. Київ : Українська ідея, 1999. 168 с. Друге вид.: 2002. 144 с.
19. Антонюк В. Г. Українська та німецька школи співу: співзвуччя (до питання діалогу культур) // Питання культурології : зб. наук. пр. / Київський нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 1999. С. 139–143.
20. Антонюк В. Г. Українське вокальне мистецтво — феномен національної культури // Українська культура в історичному розвитку та державотворенні : мат-ли VII Міжнародної конф. / Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2009. С. 22–23.
21. Антонюк В. Г. Український традиційний спів як культурний феномен // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2001. Вип. 1 (6). С. 33–37.
22. Антонюк В. Г. Українсько-грецькі вокальні зв'язки: таємниці Миколи Аркаса // Діалог культур Україна — Греція: культурна політика XXI ст. в європейській ретроспективі : зб. праць. Київ : Міленіум, 2016. С. 127–130.
23. Антонюк В. Г. Феномен української вокальної школи в контексте етнокультурологічних проблем : дис. ... доктора культурології : спец. 24.00.01 Теорія і історія культури / Московський гос. ун-т культури і мистецтв. Москва, 2001. 428 с.
24. Антонюк В. Г. Фольклорні джерела фахового тезаурусу вокалістів // Література, фольклор, проблеми поетики / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2013. № 37. Ч. 1. С. 7–19.
25. Антонюк В. Г. Формування індивідуального виконавського стилю: культурно-антропологічний аспект. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.
26. Антонюк В. Г. Формування української вокальної школи: історико-культурний аспект. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.
27. Апатский В. Н. История духового музыкально-исполнительского искусства : учеб. пособие : в 2 кн. Кн. 1. Киев : За друга, 2010. 320 с.
28. Гнидь Б. П. Виконавські школи України: кафедра сольного співу НМАУ імені П. І. Чайковського (1971–2001) : посібник / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2002. 94 с.
29. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти : монографія / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 1999. 269 с.
30. Губко О. Т. Феномен Валентини Антонюк // Антонюк В. Г. Голос горлиці. Київ : Обрії, 1996. С. 3–6.
31. Давидов М. А. Про книгу // Давидов М. А. Виконавське музикознавство. Енциклопедичний довідник. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2010. С. 3.
32. Давидов М. А. Наукові перспективи української вокальної школи // Мистецтвознавчі записки. 2004. № 5. С. 125–130.
33. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста) : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 3-тє, доп. Київ : Муз. Україна, 2004. 300 с.
34. Дедусенко Ж. В. Виконавська піаністична школа як рід культурної традиції : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Музичне мистецтво / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2002. 20 с.
35. Засць В. Наукова школа як базова ланка професійної освіти // Музикознавчі студії / Львівська нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. Дрогобич : Посвіт, 2010. Вип. 21. С. 4–13.
36. Засць В. М. Науково-практична школа як об'єкт кореляції системи знань та практичної діяльності в галузі музичної освіти // Актуальні питання гуманітарних наук / Дрогобицький держ. пед. ун-т імені Івана Франка. Київ, 2014. Вип. 10. С. 62–67.
37. Іванов В. Ф. Тьютор сольного співу // Рідне Прибужжя. 2008. 12 лютого.

38. Колодуб І. С. Питання теорії вокального мистецтва. Харків : Промінь, 1995. 120 с.
39. Конькова Г. А. Антонюк В. Г. // Енциклопедія сучасної України. Т. 1. Київ, 2001. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=43027 (дата звернення: 18.03.2019).
40. Котляревський І. А. Про два типи шкіл — репродуктивні і продуктивні // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 54 : Музична педагогіка : зб. ст. Київ, 2007. С. 29–33.
41. Криси О. Б. Альтове мистецтво Києва в контексті європейських традицій : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Музичне мистецтво / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2011. 213 с.
42. Лисенко І. М. Антонюк В. Г. // Співаки України. Київ : Знання, 2011. С. 21–22.
43. Маркова О. М. Виконавське музикознавство як феномен української наукової традиції // Виконавське музикознавство. Енциклопедичний довідник. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2010. С. 4–6.
44. Марценюк Г. П. Українська виконавська школа тромбона в контексті міжнародних творчих зв'язків // Молодий вчений. Київ. 2017. № 11 (51). С. 592–597.
45. Морщакова Н. О. Феномен української фаготної школи: практика дискурсу // Українське музикознавство : наук.-метод. зб. / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2016. Вип. 42. С. 287–303.
46. Поліщук А. В. Особливості функціонування явища виконавської школи на сучасному етапі // Вісник КНУКіМ / Київській нац. ун-у культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство Вип. 25. Київ, 2011. С. 133–140.
47. Сікорська І. М. Антонюк Валентина Геніївна // Українська музична енциклопедія. Т. 1. / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2006. С. 80–81.
48. Сумарокова В. Г. Виконавська школа як об'єкт дослідження: до визначення поняття // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 40 : Музичне виконавство. Кн. 10. Київ, 2004. С. 180–190.
49. Сумарокова В. Г. Київська струнно-смичкова школа в контексті європейського виконавського мистецтва (віолончель, контрабас) // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 1 : Музичне виконавство. Київ, 1999. С. 38–52.

REFERENCES

1. Antonyuk, V. G. (2012). Aspects of vocalists' professional thesaurus [Aspekty fakhovoho tezaurusu vokalistiv]. *Literature, folklore, problems of poetics [Literatura, fol'klor, problemy poetyky]*. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 37, pp. 7–9 [in Ukrainian].
2. Antonyuk, V. G. (2019). Outstanding teacher-concertmaster of chamber singing class Zoya Yukhimivna Lichtman [Vydatnyi pedahoh-kontsertmeyster klasu kamernoho spivu Zoya Yukhy-mivna Likhtman]. *Journal of the Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [Chasopys Natsional-noi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho]*. Kyiv, 1 (42), pp. 135–145 [in Ukrainian].
3. Antonyuk, V. G. (2017). *Vocal Pedagogy (Solo Singing) [Vokalna pedahohika (sol'nyi spiv)]*. Textbook. Third edition supplemented and redone. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv, 218 p. [in Ukrainian].
4. Antonyuk, V. G. (2018). F. Chopin's vocal eidos [Vokal'nyy eydos F. Shopena]. *Ukraine — Poland: Dialogue of Cultures [Ukraina — Polshcha: dialoh kultur]* Materials of the International Scientific Symposium. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv, pp. 60–62 [in Ukrainian].
5. Antonyuk, V. G. (2010). Ethnoecology of vocal pedagogy in the context of folk-instrumental performance [Etnoekolohiya vokal'noi pedahohiky v konteksti narodno-instrumental'noho vykonavstva]. *Journal of the Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho]*. Kyiv, 1 (6), pp. 135–145 [in Ukrainian].

6. Antonyuk, V. G. (2018). Ethnocultural dialogue in the context of training of vocalists from China in National Musical Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky [Etnokul'turnyi dialoh u konteksti navchannya vokalistiv iz KNR u NMAU imeni P. I. Chaykovs'koho]. *Ukraine. Europe. World. History and names in cultural and artistic reflections [Ukraina. Yevropa. Svit. Istoriiia ta imena v kulturno-mystetskykh refleksiakh]*. Materials of the 2nd International Scientific and Practical Conference. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv, pp. 6–8 [in Ukrainian].

7. Antonyuk, V. G. (2002). Ethno-Cultural Thesaurus of Ukrainian Vocal Art [Etnokul'turolohichnyi tezaurus ukrayins'koho vokal'noho mystetstva]. *Scientific Reporter of the P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho]*. Vol. 16: *Cultural problems of Ukrainian music [Kulturolohichni problemy ukrainskoi muzyky]*, Kyiv, pp. 178–186 [in Ukrainian].

8. Antonyuk, V. G. (2010). Ethnologization of Vocal Art and Academization of Folk-Instrumental Creativity: The Cultural Observation [Etnolohizatsiya vokal'noi ta akademizatsiya narodno-instrumental'noi tvorchosti: kul'turolohichni sposterezhennya]. *Problems of the History and Theory of Academic Folk Instrumental Performances [Problemy istorii y teorii akademichnoho narodno-instrumental'noho vykonavstva]*. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv, pp. 37–40 [in Ukrainian].

9. Antonyuk, V. G. (2000). Culturological Vocabulary of Ukrainian Vocal-Pedagogical Speech and Problems of Professionalization of New Branches of Solo Singing [Kul'turolohichna leksyka ukrayins'koho vokal'no-pedahohichnoho movlennya ta problemy profesionalizatsiyi novykh haluzei sol'noho spivu] // *Borysthen*. No. 6, pp. 14–25 [in Ukrainian].

10. Antonyuk, V. G. (2009). Linguistic and cultural concept “vocal pedagogy” [Linhvokul'turnyi kontsept «vokal'na pedahohika»]. *Journal of the Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho]*. Kyiv, 1 (2), pp. 94–103 [in Ukrainian].

11. Antonyuk, V. G. (2000). Meta-Ethnic Phenomenon of the National Vocal School [Metaetnichnyy fenomen natsional'noi vokal'noi shkoly]. *Actual Problems of the Theory and Practice of Artistic Culture [Aktual'ni problemy teorii ta praktyky khudozhn'oyi kul'tury]*, collection of scientific works. State Academy of Culture and Arts Management and Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, pp. 83–93 [in Ukrainian].

12. Antonyuk, V. G. (2018). Methodological support of vocalists' educational process in institution of higher education: traditions and innovations [Metodychne zabezpechennya navchal'noho protsesu vokalistiv u ZVO: tradytsii ta innovatsii]. *Art Culture and Art Education: Tradition and Modernity [Khudozhnya kul'tura i mystets'ka osvita: tradytsiya ta suchasnist']*. Collection of materials of the International Scientific and Creative Conference. Kyiv, 20–21.11. National Academy of Culture and Arts Management, Kyiv, pp. 7–10 [in Ukrainian].

13. Antonyuk, V. G. (2016). Mykola Kondratyuk: dimensions of personality [Mykola Kondratyuk: vymiry osobystosti]. *Journal of the Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho]*. Kyiv, 1 (30), pp. 163–176 [in Ukrainian].

14. Antonyuk, V. G. (2017). Olena Muravyova — Professor of the Mykola Lysenko's School of Music and Drama [Olena Muravyova — profesor Muzychno-dramatychnoi shkoly Mykoly Lysenka]. *Journal of the Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho]*. Kyiv, 2 (35), pp. 87–100 [in Ukrainian].

15. Antonyuk, V. G. (1999). *Orthophiopia in Artistic Singing [Orfoepiya u khudozhn'omu spivi]*. Kyiv: Ukrayinska ideya, 24 p. [in Ukrainian].

16. Antonyuk, V. G. (2016). The first Ukrainian textbook for singers “Vocal pedagogy” in the light of innovative technologies of higher vocal education: a discourse analysis [Pershyi ukrayins'kyi pidruchnyk dlya spivakiv «Vokal'na pedahohika» u svitli innovatsiynykh tekhnolohiy vyshchoyi vokal'noi osvity: dyskurs-analiz]. *Art Education and Culture of Ukraine of the 21st Century:*

European Integration Vector [Mystetska osvita i kultura Ukrainy XX stolittia: yevrointehratsiyniyi vektor]. National Academy of Culture and Arts Management. Kyiv, pp. 3–6 [in Ukrainian].

17. Antonyuk, V. G. (1999). The Formation of the Professional Vocal Education in Ukraine: to the Problem of Polyethnicity [Stanovlennia vokalno-profesiinoi osvity v Ukraini: problema polietnichnosti]. Kyiv: Ukrayinska ideya, 24 p. [in Ukrainian].

18. Antonyuk, V. G. (1999; 2001). Ukrainian Vocal School: Ethno-Cultural Aspect [Ukrainska vokalna shkola: etnokulturnyi aspekt]. Monograph. Kyiv: Ukrainska ideia, 168 p. [in Ukrainian]. 2-nd Edition: 144 p. [in Ukrainian].

19. Antonyuk, V. G. (1999). Ukrainian and German Vocal Schools: Consonant to the Question of the Dialogue of Cultures [Ukrains'ka ta nimets'ka shkoly spivu: spivzvuchchya (do pytannia dialohu kultur)]. *Questions of Culturology [Pytannia Kul'turolohii]*. Collection of scientific works. Kyiv National University of Culture and Arts. Kyiv, pp. 139–143 [in Ukrainian].

20. Antonyuk, V. G. (2009). Ukrainian Vocal Art as a Phenomena of the National Art [Ukrain'ske vokalne mystetsvo — fenomen natsional'noi kul'tury]. *Ukrainian Culture in Historical Development and Statemaking [Ukrainska kultura v istorychnomu rozvytku ta derzhavotvorenni]*. Materials of the VIIth International Conference. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, pp. 22–23 [in Ukrainian].

21. Antonyuk, V. G. (2001). Ukrainian Traditional Singing as a Cultural Phenomenon [Ukrain'skyi tradytsiyniy spiv yak kul'turnyi fenomen]. *Scientific Notes of the Ternopil Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk [Naukovi zapysky Ternopils'koho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka]*. Ternopil, 1 (6), pp. 33–37 [in Ukrainian].

22. Antonyuk, V. G. (2016). Ukrainian-Greek vocal connections: Mysteries of Mykola Arkas [Ukrains'ko-hrets'ki vokal'ni zv'yazky: tayemnytsi Mykoly Arkasa]. *Dialogue of Cultures Ukraine — Greece: Cultural Policy of the 21st Century in European retrospect [Dialoh kul'tur Ukraina — Hrets'ya: kulturna polityka XXI-ho stolittia v yevropeys'kii retrospektyvi]*, collection of works. Kyiv: Milenium, pp. 127–130 [in Ukrainian].

23. Antonyuk, V. G. (2001). *The Phenomenon of the Ukrainian Vocal School in the Context of Ethno-Cultural Problems [Phenomen Ukrainskoi vokal'noi shkoly v kontekste etno-kul'turologicheskikh problem]*. Manuscript of Dissertation work for gaining the degree of the Doctor of Art Criticism by specialty 26.00.01 Theory and History of Culture. Moscow State Art and Cultural University. Moscow, 428 p. [in Russian].

24. Antonyuk, V. G. (2013). Folklore Sources of Vocalists' Professional Thesaurus [Fol'klorni dzherela fakhovoho tezaurusu vokalistiv]. *Literature, folklore, problems of poetics [Literatura, fol'klor, problemy poetyky]*. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 37, 1, pp. 7–19 [in Ukrainian].

25. Antonyuk, V. G. (1999). *Formation of an Individual Performing Style: Cultural-Anthropological Aspect [Formuvannya indyvidual'noho vykonavs'koho stylyu: kul'turno-antropolohichnyi aspekt]*. Kyiv: Ukrainska ideya, 24 p. [in Ukrainian].

26. Antonyuk, V. G. (1999). *Formation of Ukrainian Vocal School: Historical and Cultural Aspect [Formuvannya ukrayins'koi vokal'noi shkoly: istoryko-kul'turnyi aspekt]*. Kyiv: Ukrainska ideya, 24 p. [in Ukrainian].

27. Apatsky, V. (2010). *The History of the Wind Musical-Performing Art [Istoriia duhovovo muzykalno-ispolnitelskovo iskusstva]*, in 2 vols. Vol. 1. Kyiv: Zadruha, 320 p. [in Russian].

28. Hnyd, B. P. (2002). *Performing Schools of Ukraine: Department of Solo Singing of the NMAU named after P. I. Tschaikovsky (1971–2001) [Vykonavski shkoly Ukrainy: Kafedra solnoho spivu NMAU imeni P. I. Tschaikovs'koho (1971–2001)]*. National Music Academy of Ukraine. Kyiv, 94 p. [in Ukrainian].

29. Hrebnyuk, N. Y. (1999). *Psychological, Pedagogical and Art-Study Aspects of Vocal-Performing Art [Vokalno-vykonavska tvorchist: psyholoho-pedahohichnyi ta mystetztoznachnyi aspekty]*. Monograph. National Music Academy of Ukraine. Kyiv, 269 p. [in Ukrainian].

30. Hubko, O. T. (1996). The Phenomenon of Valentyna Antonyuk [Fenomen Valentyny Antonyuk]. *Antonyuk V. H. The Voice of a Dove [Holos horlytsi]*. Kyiv: Obrii, pp. 3–6 [in Ukrainian].
31. Davydov, M. (2010). About the Book [Pro knyhu]. Davydov, M. A. (2010). *Performing Musicology. Encyclopedic Directory [Vykonavs'ke muzykoznavstvo. Entsyklopedychnyi dovidnyk]*. Lutsk: Volynska oblasna drukarnia, p. 3 [in Ukrainian].
32. Davydov, M. (2004). Scientific perspectives of Ukrainian Vocal School [Naukovi perspektyvy Ukrains'koi vokal'noi shkoly]. *Artistic notes [Mystetstvoznavchi zapysky]*. Kyiv, 5, pp. 125–130. [in Ukrainian].
33. Davydov, M. A. (2004). *Theoretical Foundations of the Formation of Performing Arts of Bayanist (Accordionist) [Teoretychni osnovy formuvannya vykonavs'koyi maysternosti bayanista (akordeonista)]*. Ed. 3. Kyiv: Muzychna Ukraina, 300 p. [in Ukrainian].
34. Dedusenko, Z. V. (2002). *Piano Performing School as the Genus of Cultural Tradition [Vykonavska pianistychna shkola yak rid kulturnoi tradytsii]*. The dissertation author's abstract for gaining the degree of the Candidate of Art Criticism by specialty 17.00.03 Music Art. National Music Academy of Ukraine. Kyiv, 20 p. [in Ukrainian].
35. Zaiets, V. (2010). Scientific school as the basic level of vocational education [Naukova shkola yak bazova lanka profesiynoyi osvity]. *Music Studies Studios. [Muzykoznavchi studii]*. Mykola Lysenko National music academy of Lviv. Vol. 21. Drohobych: Posvit, pp. 4–13 [in Ukrainian].
36. Zaiets, V. (2014). Scientific-practical School as a Correlation Object of Knowledge Systems and Practices in the field of Music Education [Naukovo-praktychna shkola yak ob'ekt korelyazii systemy znan' ta praktychnoi diyalnosti v haluzi mystezkoi osvity]. *Topical Issues of the Humanities [Aktualni pytannia humanitarnykh nauk]*. Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. Kyiv, 10, pp. 62–67 [in Ukrainian].
37. Ivanov, V. F. (2008). The Tutor of the Solo Singing [Tutor sol'noho spivu]. *Native Buh Region [Ridne Prybuzhzia]*. 12.02 [in Ukrainian].
38. Kolodub, I. S. (1995). *Questions of the Theory of Vocal Art [Pytannia teorii vokalnoho mysteztva]*. Kharkiv: Promin. 120 p. [in Ukrainian].
39. Kon'kova, H. A. (2001). Antonyuk, V. G. *Encyclopedia of modern Ukraine [Entsyklopediya suchasnoi Ukrainy]*. Vol. 1. Kyiv. Available at: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=43027 (accessed: 18.03.2019).
40. Kotliarevsky, I. A. (2007). About Two Types of the School — Reproductive and Productive [Pro dva typy shkil — reproduktyvnyi ta produktyvnyi]. *Scientific reporter of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [Naukovij visnyk Nacionalnoi muzycnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Cajkovs'kogo]*. Vol. 54: *Musical Pedagogics [Muzychna pedahohika]*: collection of articles. Kyiv, pp. 29–33 [in Ukrainian].
41. Krysa, O. B. (2011). *Viola's Art of Kyiv in the context of European Traditions [Al'tove mystetstvo Kyyeva v konteksti yevropeys'kykh tradytsiy]*. Manuscript of Dissertation work for gaining the degree of the Candidate of Art Criticism by specialty 17.00.03 Music Art. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv, 213 p. [in Ukrainian].
42. Lysenko, I. M. (2011). Antonyuk, V. G. *Singers of Ukraine [Spivaky Ukrainy]*. Kyiv: Znannia, pp. 21–22 [in Ukrainian].
43. Markova O. (2010). Performing Musicology as a Phenomenon of the Ukrainian Scientific Tradition [Vykonavs'ke muzykoznavstvo yak fenomen ukrayins'koyi naukovoï tradytsiyi]. *Performing Musicology. Encyclopedic Directory [Vykonavs'ke muzykoznavstvo. Entsyklopedychnyi dovidnyk]*. Lutsk: Volynska oblasna drukarnia. pp. 4–6 [in Ukrainian].
44. Martseniuk, H. P. (2017). Ukrainian Performing School of Trombone in the context of Interethnic Creative Relationships [Ukrains'ka vykonavs'ka shkola trombona v konteksti mizhnatsionalnykh tvorchykh zvyazkiv]. *Young Scientist [Molodyi vchenyi]*, 11 (51), pp. 592–597 [in Ukrainian].
45. Morschakova, N. (2016). The Phenomenon of Ukrainian Bassoon School: The Practice of Discourse [Phenomen Ukrains'koi phahotnoi shkoly: praktyka dyskursu]. *Ukrainian Musicology [Ukrains'ke muzykoznavstvo]*. Kyiv, 42, pp. 287–303 [in Ukrainian].

46. Polishchuk, A. V. (2011). Features of Functioning of the Phenomenon of the Modern Performing School [Osoblyvosti funktsionuvannya yavlyshcha vykonavs'koyi shkoly na suchasnomu etapi]. *Bulletin of the KNUCaA [Visnyk KNUKiM]*. Series: Art Studies [Mystetstvoznavstvo]. Kyiv National University of Culture and Arts. Kyiv, 25, pp. 133–140 [in Ukrainian].

47. Sikorska, I. M. (2006). Antonyuk Valentyna Heniivna. *Ukrainian Music Encyclopedia [Ukrainska muzychna entsyklopediia]*. Vol. 1. Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology. Kyiv, pp. 80–81 [in Ukrainian].

48. Sumarokova, V. (2004). Performing School as an Object of Research: to the Definition of the Concept [Vykonavs'ka shkola yak obyekt doslidzhennia: do vyznacennia poniattia] *Scientific reporter of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [Naukovij visnyk Nacionalnoi muzycnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Cajkovs'kogo]*. Vol. 40: Musical Performing Art [Muzychne vykonavstvo]. Book 10, Kyiv, pp. 180–190 [in Ukrainian].

49. Sumarokova, V. (1999). Kyiv String Bow School in the Context of European Performing Arts (cello, doublebass) [Kyivs'ka strunno-smychkova shkola v konteksti yevropeis'koho vykonavs'koho mystetstva (violonchel, kontrabas)]. *Scientific reporter of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine [Naukovij visnyk Nacionalnoi muzycnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Cajkovs'kogo]*. Vol. 1: Musical Performing Art [Muzychne vykonavstvo], Kyiv, pp. 38–52 [in Ukrainian].

Кононова М. В. Теоретико-методический концепт вокальной исполнительской школы в работах Валентины Антонюк. Охарактеризованы научно-методические работы В. Антонюк о национальных особенностях украинского пения, теоретические основы вокальной школы; раскрыто содержание авторской этнокультурной вокальной теории, а также концепта национальной вокальной школы как культурного кода нации. Автор последовательно обосновывает своё понимание исполнительской школы, существенно отличающееся от традиционного понимания этого явления в музыковедении второй половины XX века. В её работах изложен новый понятийно-терминологический аппарат исследования украинского вокального искусства в целом и вокальной исполнительской школы в частности, переосмыслена традиционная методика украинской и мировой вокальной педагогики на основе авторской этнокультурной вокальной теории; исследована музыкальная исполнительская школа как историческое явление и как культурный феномен, как универсальная практическая модель. Согласно авторской концепции, украинская вокальная школа основана на художественных традициях разных поколений, она представляет разветвлённую полиэтническую коммуникационную структуру между исполнителями, представителями школ и социумом, современную мобильную, «продуктивную» или «прогрессирующую» модель украинской вокальной практики. Такая модель сочетает этническую самобытность художественного творчества автохтонных представителей украинского вокального искусства, а также украинцев различных регионально-этнических групп, с достижениями ведущих национальных вокальных школ мира, имеющих свои ниши в культурно-историческом опыте, обогащающих украинское искусство. В. Антонюк не ограничивается изучением традиций оперного академического пения, а исследует этномузыкальные тенденции, песенно-фольклорные истоки традиционного украинского пения, его градации, духовные источники, процессы этнологизации вокального искусства. В её работах раскрыт практический опыт украинской вокальной школы, сравниваются различные исполнительские стили и авторские педагогические методики обучения вокалу в XXI веке.

Ключевые слова: теория музыкального исполнительства, музыкальная исполнительская школа, украинская вокальная школа, вокальная педагогика, вокально-педагогическая синергетика, этнокультурная рече-вокальная теория В. Антонюк, фонопсихолингвистическая методика обучения пению.

KONONOVA MARIA

Maria Kononova — Doctor of Philosophy (Arts), Lecturer at the Department of Chamber singing at the Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8761-4181>

DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052x.4\(45\).2019.189815](https://doi.org/10.31318/2414-052x.4(45).2019.189815)

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL CONCEPT OF VOCAL PERFORMING SCHOOL IN THE ENTIRETY OF WORKS BY VALENTINA ANTONYUK

The relevance of the article is the analysis of V. Antoniuk's scientific and methodological works devoted to the development of national peculiarities of Ukrainian singing and also to the study of the theoretical foundations of the phenomenon of the vocal performing school, as well as the theoretical and practical principles of vocal pedagogy. The core of the author's ethnocultural vocal theory is revealed from the point of view of the concept of the national vocal school considered as the cultural code of the nation.

Main objective of the study. The article represents outstanding scientific and methodological contribution by V. Antonyuk to the development of contemporary Ukrainian musicology and vocal pedagogy in the field of studying the phenomenon of the Ukrainian vocal school.

The methodology of the study is based on complex applying of general scientific methods and cross-disciplinary approaches to the investigation of a number of phenomena located in the interdisciplinary area (the information was gathered from different areas of scientific knowledge: culturology, musicology, semiotics, ethnoculturology, linguoculturology, phonopsycholinguistics, history of performing art). A review of the literature on the issue was carried out and the main perspectives of research interests were determined using the analytical method. Typological methods of comparative characteristics within the framework of cultural approach to the definition of scientific author's achievement in national theory of performing art have been applied.

The scientific novelty of the article consists in the study of the influence of scientific and methodological developments of V. Antonyuk in the field of studying the national vocal school on the development of the modern theory of musical performance.

Main findings of the Study. The study of topical issues of the theory of musical performance, the nature of performing phenomena and processes, including one of the central phenomena of this kind of art — the performing school in complex, represents one of the strongest aspects of national Ukrainian musicology. The musical performing school in the works of Ukrainian authors appears as a metacultural, multispectral phenomenon, a scientific and theoretical instrument for the study of the performing process, a conceptually-terminological methodologically directed system for transferring knowledge and performing experience. The music-performing school in the works of Ukrainian authors appears as a metacultural, multispectral phenomenon. The scientific-theoretical tool for studying the executive process is conceptually-terminologically and methodically aimed at the system of transferring knowledge and performing experience. At the heart of many modern studies of this phenomenon are the scientific and methodological developments carried out by Valentyna Antonyuk, who, as one of the first native scientists, has thoroughly researched it, revealing on the example of the Ukrainian vocal school, as a universal scientific and practical phenomenon.

Her works represent the musical performing school as a historical phenomenon and as a cultural phenomenon, as a universal practical mode. Theoretical concept of V. Antonyuk set forth a

new conceptual and terminological apparatus for studying Ukrainian vocal art in general and the vocal performing school in particular, reinterpreted the traditional methods of Ukrainian and world vocal pedagogy based on the author's ethnocultural vocal theory.

V. Antonyuk's theoretical concept has explained the new conceptual and terminological apparatus for studying Ukrainian vocal art in general and vocal-performing school in particular, after scientific analysis of traditional methods of Ukrainian and world vocal pedagogy based on the author's ethnocultural vocal theory. V. Antonyuk's extensive scientific achievements in this field, supported by a convenient practical basis, led to the appearance of a number of important theoretical developments of researchers of other kinds in performing arts. This eventually led to a comprehensive theoretical understanding of contemporary musicology, which considers the notion of the performing school as one of the central categories of music performance theory.

According to the author's concept, the Ukrainian vocal school is based on the artistic traditions of different generations, it represents an extensive multiethnic communication structure between performers, representatives of schools and society, a modern mobile, "productive" or "progressive" model of Ukrainian vocal practice. V. Antonyuk's contribution made in the field of development of modern vocal pedagogy from the standpoint of pedagogical synergy was also useful in the development of modern principles of national music pedagogy. The author's concept of the national vocal school as the cultural code of the nation, which embodies its entire artistic heritage and traditions and communicates them to the general public, is a unique contribution to the development of the national vocal education system.

Keywords: Theory of Musical Performance, Musical Performing School, Ukrainian Vocal School, Vocal Pedagogic, Vocal-Pedagogical Synergetic, Ethno-Cultural Linguistic-Vocal theory of V. Antonyuk, Phono-Psycholinguistic Methodics of Solo Singing Training.